

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

**תכניות ממשלתיות לעידוד למידה לאורך
החיים
-סקירה משווה-**

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 02 - 6408240/1

פקס: 02 - 6496103

www.knesset.gov.il/mmm

ה' בתמוז תשע"ה

26 במאי 2015

כתיבה: ראדה חסייסי

אישור: יובל וורגן, ראש צוות

עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

תמצית

מסמך זה נכתב לבקשת חברת הכנסת (בכנסת ה-19) עדי קול, ויוצגו בו תוכניות לחינוך ולהכשרה של מבוגרים במדינות נבחרות. במסמך מוצגות התוכניות הממשלתיות הפורמליות והבלתי-פורמליות בפילנד, אנגליה, בשתי פרובינציות אונטריו ובריטיש קולומביה בקנדה, ובמדינות ניו-יורק, קליפורניה ופלורידה בארצות הברית. עוד מוצגים במסמך גופים בין-לאומיים מרכזיים הפועלים לקידום חינוך מבוגרים. כאמור, המסמך מציג תוכניות ממשלתיות בלבד העוסקות בחינוך מבוגרים, ועל כן לא נסקרות בו תוכניות לקידום חינוך מבוגרים של ארגונים פרטיים ותוכניות שמפעילות האוניברסיטאות באותן מדינות. עוד יצוין, כי ההגדרה "מבוגר" בתוכניות אלה משתנה ממדינה למדינה, וטווח הגילים לעניין זה נע בין 16 ל-45.

הנושא של חינוך והכשרה למבוגרים תופס מקום מרכזי במדינות וביעדיהן של המדינות שנסקרו במסמך ושל מדינות מערביות בכלל. מהמסמך עולה כי ככל שהמדינה נמנית עם המדינות המערביות המפותחות, יש בה תוכניות רחבות ומקיפות יותר לחינוך מבוגרים.

על-פי הסקירה, התוכניות לחינוך מבוגרים מטופלות על-ידי משרדי הממשלה – הן משרד החינוך והן משרדים המופקדים על תעסוקה ופיתוח הכשרות. בתוכניות מוצע מנעד רחב של תחומי השכלה והכשרה, החל בלימודי המשך באוניברסיטה ולימודים פורמליים ולא פורמליים, דרך מרכזים להכשרה מקצועית וכלה בתוכניות לאוריינות.

עוד עולה מהסקירה שיש הבדלים ניכרים בין המדינות לעניין האופן שבו מיושמות תוכניות החינוך למבוגרים. במדינות שונות קיימת מציאות כלכלית ייחודית המחייבת התאמה של התוכניות לחינוך והכשרות המבוגרים לצרכים, כאשר המטרה לספק למבוגרים הכשרה וחינוך שיגדילו את הסיכוי שלהם להשתלב בשוק העבודה. עוד עולה כי מדינות רבות מפעילות תוכניות ייחודיות המותאמות לקבוצות אוכלוסייה שונות במדינה (מיעוטים, מהגרים, וכד') כדי להגדיל את סיכויי ההשתלבות של אותן קבוצות בחברה ובשוק העבודה.

1. רקע

חינוך ולמידה הם כלי מרכזי בהתמודדותם של היחיד ושל המדינה עם האתגרים הרבים והמתחדשים שמציב העולם המודרני. עד למאה ה-21 התפיסה הרווחת הייתה שחינוך ולמידה מתקיימים על-פי רוב במסגרות פורמליות, כגון בתי-ספר ואוניברסיטאות ומיועדים לצעירים שטרם נכנסו באופן קבוע לשוק העבודה. בתפיסה זו חל שינוי, במיוחד בתחילת המאה ה-21, בשל אופייה של החברה המודרנית המשתנה ללא הרף ומחייב שינוי מצד קובעי המדיניות ומצד האזרחים כאחד. בתחילת המאה ה-21 התגבש המושג למידה לאורך החיים (Lifelong Learning). מושג זה מבטא תפיסה חדשה, שעל-פיה תהליך הלמידה הוא תהליך מתמשך לאורך כל שנות החיים, ובמסגרתו נרכשים ידע, מיומנויות חדשות והשכלה רחבה, שנועד לסייע ליחיד להשתלב ולהתפתח בשוק העבודה המודרני המשתנה תדיר ולהקנות לו כלים למעברים בין עבודות ותחומי עיסוק שונים. נוסף על כך, חוקרים רבים רואים בלמידה לאורך החיים כלי מרכזי בפיתוח אישי ובעידוד אזרחות אקטיבית והכלה חברתית, התורם לצמצום הפערים בין

שכבות בחברה ובין נשים לגברים, מאפשר ליחיד להיות פעיל בכל תחומי חייו: עבודה, קהילה ומשפחה, ומונע הדרה חברתית.¹

המושג למידה לאורך החיים הוא מושג רחב. תהליך הלמידה על-פי מושג זה הוא גמיש ומגוון, וזמין בזמנים ובמקומות שונים. למידה לאורך החיים חוצה מגזרים וגילאים ומקיפה את כל קבוצות הגיל ואת כלל הצורות והשיטות ללמידה, כגון למידה פורמלית, למידה לא פורמלית, הכשרה, העשרה, לימוד מקצועות חדשים, לימוד שפות והתמקצעות בתחומים מסוימים. הלמידה לאורך החיים מקנה לפרט תחושת סיפוק עצמי ותורמת לאזרחות פעילה, להכלה חברתית, לתעסוקה ולהסתגלות לשוק העבודה.² שיטות הלימוד על-פי תפיסה זו הן לימוד קבוצתי, לימוד עצמי, למידה על-ידי מורה/מדריך וגם למידה מקוונת (קורסים המועברים באמצעות האינטרנט).

תהליך למידה לאורך החיים מתקיים בכל קבוצות האוכלוסייה, בקרב תלמידי בית-הספר, סטודנטים, מבוגרים, ואנשים בגיל השלישי.

בדורות רבים שהתפרסמו בנושא נטען כי למידה לאורך החיים, בדגש על **חינוך מבוגרים** – השקעה בחינוך והכשרה של מבוגרים, מביאה תועלת רבה למדינה בכמה מישורים. ראשית, בשל קיומו של קשר הדוק בין חינוך מבוגרים והכשרת מבוגרים ליכולת ההתמודדות של האוכלוסייה עם השינויים התמידיים בשוק העבודה המודרני; שיפור בתחום זה שומר על כלכלה יציבה, היות ששיעור המבוגרים המועסקים במשק הוא הגבוה ביותר בין קבוצות המועסקים. שנית, משום שלמידה לאורך החיים מספקת למבוגרים, במיוחד בקרב קבוצות מוחלשות, הזדמנויות ללמידה ולהתפתחות, ומצמצמת את הפערים בחברה בכלל ואת הפערים המגדריים בפרט. שלישית, מאחר שחינוך מבוגרים מפתח בקרב מבוגרים מעורבות אזרחית בכל הקשור לנושאים כגון איכות הסביבה, מעורבות חברתית והתנדבות ועוד.³

1.1. שחקנים מרכזיים בחינוך מבוגרים

חינוך מבוגרים והכשרת מבוגרים הם תחומים מרכזיים בעבודתם של ארגונים בין-לאומיים רבים. כיום פועלים ברחבי העולם מרכזים רבים שהקימו ארגונים בין-לאומיים במטרה להכשיר מבוגרים ולעודד אותם לרכוש מקצועות חדשים וידע חדש במגוון תחומים. להלן יוצגו ארבעה ארגונים בין-לאומיים העוסקים בחינוך ובהכשרה של מבוגרים.

¹ UNESCO, [Grale – Global report on adult learning and education](#), 2009

² [Learning The Treasure within](#) – Report to UNESCO of the International Commission on education for the twenty-first century, 1996.

יצוין כי במושג נכללות ארבע מטרות מרכזיות ללמידה: למידה כדי לדעת – ששמה דגש על התמחות בידע ולא רק רכישת ידע; למידה כדי לעשות – שמטרתה לצייד אנשים בידע הדרוש לתחומי העבודה השונים ובמיוחד לתחומי עבודה עתידיים; למידה כדי לחיות יחד – שמטרתה למידה על תרבויות אחרות ופתרון סכסוכים חברתיים בדרכי שלום; למידה כדי להיות – למידה התורמת להתפתחות האישית של האדם. הגדרות דומות ללמידה לאורך החיים מובאות במאמר זה: רינה כהן, "למידה לאורך החיים: הזכות והתועלת, החובה והאחריות". וגם בדוח של האיחוד האירופי משנת 2001.

³ UNESCO Institute for Education, [Adult Learning and the Changing World of Work](#), June 1998.

The United Kingdom Department for Business, Innovation and skills, [Review and Update of research into the wider Benefits of Adult Learning](#), November 2012.

1.1.1. אונסקו

המוסד ללמידה לאורך החיים של אונסקו, ⁴The UNESCO institute for lifelong learning, הוא אחד משבעה מוסדות באונסקו העוסקים בנושא החינוך ומטרתו לקדם וליישם מדיניות ותוכניות בתחום הלמידה לאורך החיים, בדגש על חינוך מבוגרים. המוסד מקדם תוכניות אוריינות מיוחדות, לימודים לא פורמליים והזדמנויות למידה חלופיות לאוכלוסיות מוחלשות. נוסף על כך, הוא מקדם תוכניות לחינוך בסיסי בחלק ממדינות העולם השלישי, לרבות תוכניות לקידום נשים. המוסד גם מפרסם דוחות ומחקרים בתחום הלמידה לאורך החיים בדגש על תוכניות למידה למבוגרים ויישומן במדינות רבות בעולם. עיקרי דוחות אלה יוצגו בפרק (1.2) להלן.

1.1.2. האיחוד האירופי

בתחום החינוך וההכשרה של מבוגרים האיחוד האירופי פועל בשני מישורים. הראשון הוא באמצעות הקרן האירופית להכשרה, ⁵The European Training Foundation – ETF, סוכנות של האיחוד האירופי אשר הוקמה על מנת לסייע למדינות מפותחות ומתפתחות לממש את הפוטנציאל שלהן בתחום ההון האנושי על-ידי פיתוח רפורמות במערכת החינוך המקצועית ובמערכת ההכשרה בשוק העבודה. יצוין כי הקרן מסייעת במתן ייעוץ למדינות המקיימות פרויקטים ללמידה לאורך החיים. לקרן תוכניות מיוחדות להכשרת אוכלוסיות מסוימות, כגון נשים, מבוגרים ומהגרים. תוכניות אלה מיושמות במדינות רבות, ובהן ירדן, ישראל, מצרים וקוסובו. יצוין כי הקרן תומכת בנציבות האיחוד האירופי ומייעצת לה בכל הקשור לבדיקת יישומן ויעילותן של תוכניות להכשרה. נוסף על תמיכת הקרן האמורה יש לכל מדינה באיחוד האירופי מדיניות משלה בכל הנוגע לחינוך מבוגרים, והדבר בא לידי ביטוי בחוקים ובפעילותם של המשרדים או הגורמים האחראים לחינוך מבוגרים.

מישור הפעולה השני של האיחוד האירופי הוא תוכנית בשם Grundtvig לחינוך מבוגרים, והיא תוצג בהרחבה בפרק 2.1.1.

1.1.3. הארגון האירופי לחינוך מבוגרים

הארגון האירופי לחינוך מבוגרים, European Association for Education of Adult, הוא ארגון לא ממשלתי המקדם שיתופי פעולה בין מדינות וארגונים באיחוד האירופי ובין כ-100 ארגונים לא ממשלתיים ברחבי אירופה המספקים חינוך לא פורמלי למבוגרים. הארגון מייעץ לארגונים השונים ולקובעי מדיניות בכל הנוגע לחינוך לא פורמלי למבוגרים, מפרסם דוחות ומחקרים על פרויקטים בתחום זה ואף מספק מידע עדכני על הנעשה בתחום באירופה. הארגון עובד במשותף עם קובעי מדיניות באיחוד האירופי ומעורב במחקרים ובפעילויות של מרכזי פיתוח בתחום זה, לרבות אוניברסיטאות לקידום תחום החינוך הלא-פורמלי למבוגרים.

⁴ [The UNESCO institute for lifelong learning](#)

⁵ [The European Training Foundation.](#)

1.1.4. הארגון לשיתוף פעולה ולפיתוח כלכלי – OECD

הארגון לשיתוף פעולה ולפיתוח כלכלי, OECD, אחראי לשני פרויקטים הנוגעים לחינוך ולהכשרה של מבוגרים. הראשון הוא סקר Programme for the International Assessment of Adult Competencies – PIAAC, סקר מיומנויות בין-לאומי מקיף שהארגון יוזם ומפעיל. בסקר שאלון ותרגול עצמי של המשתתף, ונמדדות בו העמדות והיכולות של הנשאלים בכל הקשור לשימוש באמצעי תקשורת מודרניים. עד כה הסקר נערך בשלושה סבבים, וישראל תשתתף בסבב השלישי שלו, שעל-פי הצפוי יסתיים בשנת 2016.⁶ הפרויקט השני הוא Skills Beyond Schools, ובמסגרתו הארגון מפרסם דוחות ובהם סקירה על הפעילות במדינות נבחרות בכל הנוגע לחינוך מקצועי והכשרות על-תכנונית. מטרת הדוחות היא ללמוד על מערך החינוך המקצועי וההכשרות במדינות ה-OECD. יצוין כי בשנת 2014 פרסם הארגון דוח שסקר את מערך החינוך המקצועי וההכשרות הפועל גם בישראל.⁷

1.2. התפתחות הרעיון – חינוך מבוגרים

ההתעניינות בתחום חינוך מבוגרים, בדגש על חינוך לא פורמלי, עלתה לפני כמה עשורים בכמה כנסים שארגנו ארגונים בין-לאומיים. אונסקו ארגן כנסים בנושא חינוך מבוגרים בשנת 1949 בדנמרק, בשנת 1960 בקנדה, בשנת 1972 ביפן ובשנת 1997 בגרמניה. הכנס האמור שהתקיים בגרמניה נחשב לנקודת ציון מרכזית בתחום, שכן הוא העלה למודעות את חשיבותה של למידת המבוגרים ואת אחריותה של המדינה לפתח תוכניות אלה וליישמן במסגרת הרעיון הכללי של למידה לאורך החיים. בעקבות הכנס התפרסמה "הצהרת המבורג לחינוך מבוגרים"⁸, אשר דנה בנושא חינוך למבוגרים כתנאי להשתלבות והשתתפות מלאה בשוק העבודה, בקהילה ובמשפחה. על-פי ההצהרה, חינוך מבוגרים הוא באחריותה של המדינה וחובתה לקדם אותו, בעזרת פיתוח מדיניות, יישום תוכניות והקצאת תקציבים לנושא זה. מטרת-העל על-פי ההצהרה, היא יצירת חברה לומדת המחויבת לצדק חברתי ולרווחה כללית של הפרט.⁹

בשנת 2009 התקיים כנס המשך בברזיל בנושא "רתימת הכוח והעוצמה של חינוך מבוגרים ולמידת מבוגרים לעתיד בר-קיימא".¹⁰ בכנס הוגש דוח כלל-עולמי על חינוך מבוגרים ולמידת מבוגרים (Global Report on Adult Learning and Education). הדוח הכללי התבסס על 154 דוחות שהגישו המדינות החברות באונסקו, שעסקו במצב החינוך והלימוד של מבוגרים במדינות אלו. מטרת-העל של הדוח היא לזהות את האתגרים המרכזיים בתחום חינוך המבוגרים באותן ארצות. מהדוח עולה כי מאז הצהרת

⁶ מסמך של מרכז המחקר והמידע של הכנסת, שטרם הושלם, עוסק בעניין זה: סקר מיומנויות בוגרים (PIAAC), כתב אסף וינינגר, 2015.

⁷ OECD Reviews of Vocational Education and Training, [A Skills beyond School Review of Israel](#), 2014.

⁸ Adult Education, [The Hamburg Declaration – The Agenda For The Future](#), July 1997.

יצוין כי עוד לפני הצהרת המבורג עלה הנושא של חינוך מבוגרים בכנסים רבים. בשנת 1972 התקיים כנס אונסקו הבין-לאומי בטוקיו בשיתוף המועצה החינוכית לחינוך מבוגרים, ICAE – The Educational Council for Adult Education – ארגון חוץ-ממשלתי העוסק בחינוך מבוגרים.

⁹ בפרסום של אונסקו משנת 1998 בעניין חינוך מבוגרים הושם דגש על הנושא למידה למבוגרים ועולם העבודה המשתנה. להרחבה ראו: Dr. [Adult learning and the Changing world of work](#), edited by Dr. Madhu Singh, June 1998.

¹⁰ UNESCO, [Grate – Global report on adult learning and education](#), 2009

המבורג לא ניתנה עדיפות גבוהה לחינוך המבוגרים במסגרת המדיניות החברתית והחינוכית במדינות רבות, בניגוד לציפיות שהתעוררו בעקבות ההצהרה האמורה.¹¹

כאמור, 154 מדינות הגישו דוחות לקראת הכנס; 126 (82%) ממדינות אלו הצהירו כי נושא חינוך המבוגרים נכלל באופן ישיר או עקיף במדיניות ממשלתית כלשהי; 92% ממדינות אלו היו מדינות אירופיות. יצוין כי על-פי הדוח הסופי יש הבדלים ניכרים בין המדינות לעניין פרשנות המונח "מדיניות", ובמונח זה נכללים אמצעי מדיניות שונים של המדינה, החל בחוקה הלאומית, דרך צווים מינהליים וחקיקת חוקים ועד לתוכניות פיתוח לטווח בינוני ותוכניות עשור לחינוך מבוגרים. עוד עולה מהדוח כי רק 65 מדינות (36%) מסרו כי יזמו מדיניות ספציפית כלשהי בנוגע לחינוך מבוגרים מאז שנת 1997. הדוחות שהוגשו לקראת הכנס בברזיל מלמדים כי שיעור ההשתתפות בתוכניות לחינוך מבוגרים תואם את ההתפתחות החברתית והכלכלית במדינה: ככל שהמדינה מפותחת יותר, ההשקעה בפיתוח מערך החינוך למבוגרים (המתבטאת בין היתר ביצירת טווח רחב של תוכני לימוד, מטרות לימוד ותוכניות מגוונות) רבה יותר.

אשר למצב במדינות המתפתחות, הפרקטיקה של חינוך מבוגרים במדינות אלו מתמקדת בחינוך בסיסי (לימוד קרוא וכתוב וכדומה). כמו כן, רמת ההשתתפות בתוכניות במדינות אלו מושפעת מגורמים שונים, למשל האזור הגיאוגרפי שבו מתגוררים המשתתפים, המצב הסוציו-אקונומי שלהם, מגדר, גיל ועוד; קבוצות אוכלוסייה מוחלשות משתתפות פחות מאוכלוסיות אחרות בתוכניות ללימוד מבוגרים.¹²

הדוח מלמד על כמה פרקטיקות שנקטות בתוכניות לחינוך מבוגרים: יצירת מסגרת עם אוריינטציה של למידה לאורך החיים; קידום ידיעת קרוא וכתוב וחינוך לא פורמלי; הסדרת חינוך מקצועי או חינוך למבוגרים; תמיכה ביישום תוכניות חינוך ספציפיות למבוגרים. מהדוח עולה כי יש כיום ברחבי העולם כמה תבניות להפעלת תוכניות לחינוך מבוגרים: אגפים במשרדים ממשלתיים, למשל משרד החינוך או אגפים ומשרדים מקבילים לו; עמותות; ארגונים מקומיים שהמדינה מאצילה להם סמכויות בתחום זה.¹³

שנת 2010 פרסם אונסקו תוכנית פעולה בשם The Belem Framework for Action. 144 המדינות המשתתפות בה סיכמו לשתף פעולה ביניהן, ברמה הלאומית והבין-לאומית, בכל הנוגע לאיסוף ולניתוח של מידע על ההשתתפות בתוכניות לחינוך מבוגרים בפילוח לפי מגדר וגורמים אחרים והעברתו לאונסקו. נוסף על כך, על-פי תוכנית הפעולה האמורה, המדינות המשתתפות מתחייבות לקבוע מדיניות לפיתוח חינוך מבוגרים שאלה כמה מעקרונותיה: קביעת חוקים, פיתוח ויישום של מדיניות הקשורה ללימוד אוריינות למבוגרים, חינוך לצעירים ולמבוגרים ולמידה לאורך החיים, בניית תוכניות ממוקדות לחינוך מבוגרים המשתלבות עם תוכניות אחרות הפועלות באונסקו, הקמת מנגנונים כגון ועדת מעקב בהשתתפות אנשי מקצוע הפעילים בתחום חינוך מבוגרים, חתימה על אמנות ושיפור מנגנונים בתחום חינוך מבוגרים.¹⁴ בדוח אונסקו שפורסם לאחרונה (2015) בנוגע להישגי מדינות ברחבי העולם בתחום

¹¹ UNESCO Institute for Lifelong Learning, Global Report on Adult Learning and Education, 2009.

¹² ש.ס.

¹³ ש.ס.

¹⁴ Covfintea VI, Belem Framework for Action, 2010.

חינוך מבוגרים צוין כי רוב המדינות עדיין רחוקות מהשגת היעד האמור.¹⁵ חשוב לציין שיש הבדלים ניכרים בין המדינות בכל הקשור להישגיהן בקידום מדיניות לחינוך מבוגרים.

נוסף על התוכניות שהוזכרו לעיל, בשנת 2001 פרסם אונסקו הצהרה שעניינה חינוך ואוריינות לכול, Education for All. מטרת ההצהרה היא להגדיר את העשור 2003-2013 כעשור של למידה לכול, על-ידי עידוד שיתוף פעולה בין מדינות וארגונים לא ממשלתיים כדי לקדם את הזכות לחינוך לכלל הציבור וליצור תנאים מתאימים ללמידה לאורך החיים. בהצהרה נקבעו שישה יעדים מרכזיים, שלושה מהם בתחום חינוך מבוגרים. הראשון, להבטיח את האפשרות של צעירים ומבוגרים ללמוד, באמצעות הנגשת תוכניות הלמידה והתוכניות לכישורי חיים באופן שוויוני. השני, השגת שיפור של 50% ברמת האוריינות של מבוגרים עד שנת 2015. השלישי, קידום גישה שוויונית לגברים ולנשים בכל הנוגע לחינוך לאוריינות ולימודי המשך למבוגרים.

מהדוח שפרסם אונסקו בשנת 2013 על חינוך מבוגרים, Global Report on Adult Learning and Education, שבמסגרתו נבדק בין היתר יישומו של היעד השני שהוזכר לעיל – שיפור של 50% ברמת לימוד אוריינות למבוגרים – עלה כי 35 מדינות השיגו את היעד או הן קרובות להשגתו. עוד עלה מהדוח כי 54 מדינות יהיו מסוגלות להגיע ליעד זה עד שנת 2015, אם יגבירו את הפעילות שלהן בתחום. על-פי הדוח, 29 מדינות יתקשו מאוד להשיג יעד זה.¹⁶

1.3. חינוך מבוגרים בישראל

את התוכניות לחינוך מבוגרים בישראל מפעילים שני משרדים ממשלתיים עיקריים: משרד החינוך, באמצעות האגף לחינוך מבוגרים, ומשרד הכלכלה. במשרד החינוך מופעלות כמה תוכניות בתחומים השלמת השכלה, הנחלת הלשון העברית והסבה אקדמית. במשרד הכלכלה מופעלות תוכניות בשני תחומים עיקריים: תחום ההכשרה המקצועית ותחום החינוך הטכנולוגי.¹⁷ נוסף על פעילות המשרדים הממשלתיים פועלת בישראל ההתאגדות הישראלית לחינוך מבוגרים. ההתאגדות היא גוף גג לכלל הארגונים העוסקים בהשכלה ולמידה בקרב אנשים מעל גיל 18 ועד גמלאים. ההתאגדות עובדת במשותף עם האגף לחינוך מבוגרים במשרד החינוך ופרסמה כמה דוחות שעניינם קביעת מדיניות וסיכומים של מצב חינוך המבוגרים בישראל.

במאמר שפרסמה ההתאגדות בשנת 2011, שכותרתו "הצעה למדיניות לאומית: ישראל חברה לומדת", צוין כי "למרות החשיבות הגוברת בשנים האחרונות שמייחסים בעולם ללימוד לאורך החיים, בישראל

¹⁵ UNESCO, [Education for All Global monitoring Report](#), 2015.

¹⁶ UNESCO Institute for Lifelong Learning, [Global Report on Adult Learning and Education, 2013](#)

הדוח האמור התייחס בין היתר לקבוצות מסוימות באוכלוסייה שאינן משתתפות בתוכניות לאוריינות בכלל ובחינוך מבוגרים בפרט, קבוצות כגון: נשים, מיעוטים אתניים, מוגבלים, אוכלוסיות מוחלשות ועוד.

¹⁷ להרחבה ראו: מרכז המחקר והמידע של הכנסת, [תוכניות ממשלתיות לחינוך והכשרת מבוגרים בישראל](#), כתבה גילאת בניאד נרקיס, 20 באוקטובר 2014.

רבות העדויות למיקומו ההולך ויורד של הנושא בסדר העדיפויות הלאומיים.¹⁸ בדוח אחר שפרסמה ההתאגדות בשנת 2010 צוין כי "יש חוסר איזון ואף פערים בין המצב בישראל לבין הקיים באירופה. חוק חינוך מבוגרים נחקק בארצות אירופיות שונות, ומדינות מזרח אירופה המתפתחות מקדמות את חינוך המבוגרים כיעד ראשון במעלה. ישראל, לעומת זאת, בעמדת נסיגה: אין בה מדיניות ברורה בתחום המדובר ואין תקציבים יציבים".¹⁹

2. תוכניות לחינוך מבוגרים באיחוד האירופי

תוכניות למידה לאורך החיים בדגש על חינוך מבוגרים הפכו בעשור האחרון לנושא מרכזי במדינות האיחוד האירופי, לנוכח ההבנה שחינוך, הכשרה, ופיתוח מיומנויות חדשות לכלל קבוצות האוכלוסייה ובכל שלבי החיים הם חיוניים לכלכלה יציבה ולהשתלבות בשוק העבודה משתנה, המאפשר מעברים בין מקצועות ובין מדינות האיחוד. בשנת 2000 פרסם האיחוד האירופי תוכנית לפיתוח כלכלת מדינות האיחוד בשנים 2000-2010, המכונה "אסטרטגיית ליסבון". התוכנית שמה לה למטרה להפוך את כלכלת מדינות האיחוד לכלכלה דינמית ותחרותית, המבוססת על ידע כלכלי, עד שנת 2010 – כדי שהמדינות האירופיות תהיינה מסוגלות לפתח כלכלה יציבה, שבה משרות עבודה נחשקות רבות יותר, לכידות חברתית וכבוד לסביבה.²⁰ בעקבות אסטרטגיית ליסבון הוקמה באיחוד תוכנית עבודה הנקראת "חינוך והכשרה 2010", Education and Training 2010, כדי להשיג את היעדים שנקבעו באסטרטגיית ליסבון בכל הקשור לחינוך ולהכשרה של אזרחים. בתוכנית נקבעו כמה יעדים, ובהם **העלאת שיעור המשתתפים המבוגרים (מקבוצת הגיל 25-46) בלמידה לאורך החיים ל-12.5% לכל הפחות עד שנת 2010**. במסגרת יישומה של תוכנית "חינוך והכשרה 2010" פיתח האיחוד האירופי בשנת 2006 תוכנית פעולה בשם **"למידה לאורך החיים" (Lifelong learning programme (2007–2013)**, תוכנית זו היא תוכנית רחבה בתחום הלמידה לאורך החיים בהתייחס לכל קבוצות הגיל בחברה, ובין היתר קבוצת המבוגרים.²¹ בתוכנית האמורה נכללו בין היתר תוכניות סקטוראליות בתחומים רבים, כגון השכלה גבוהה ומחקר בין מדינות האיחוד, הכשרות בענף הספורט, לימוד שפות, הכשרה מקצועית. מטרת-העל של התוכנית הכוללת היא לאפשר ליחידים להשתתף בלמידה בכל שלב בחייהם ולסייע למדינות האיחוד לפתח תוכניות חינוך והכשרה ברחבי אירופה. התוכנית הסקטוראלית מחולקת לארבע תת-תוכניות:

- Comenius – תת-תוכניות המיועדות לתלמידים בשלב בית-הספר.
- Erasmus – תת-תוכנית המיועדת להשכלה הגבוהה.
- Leonardo da Vinci – תת-תוכנית לחינוך מקצועי והכשרה, המיועדת למדריכים ולמורים בתחום ההכשרות המקצועיות, ולארגונים וגופים חינוכיים.

¹⁸ משרד החינוך, האגף לחינוך מבוגרים, **הצעה למדיניות לאומית: ישראל חברה לומדת, גדיש (יב)**.
¹⁹ ההתאגדות לחינוך מבוגרים, **שני כנסים בארץ מתפתחת – ולקחייהם לנו**, ערכו ד"ר איתן ישראל, 2010. הדוח פורסם כדוח מסכם אחרי השתתפות חברי האגודה בכנס של אונסקו בשנת 2010.

²⁰ European Commission, **Lisbon Strategy evaluation document**, Brussels, 2.2.2010

²¹ תוכנית זו הוקמה בעקבות החלטת הפרלמנט האירופי מסי 1720/2006/EC ונקראה Action Programme in the field of lifelong learning.

▪ Grundtvig – תת-תוכנית לחינוך מבוגרים, שתידון להלן.

נוסף על ארבע התוכניות שזכרו לעיל, פועלות באיחוד שתי תוכניות רוחב נוספות: תוכנית רוחב התומכת בשיתוף במדיניות ובחידוש מדיניות בכל הקשור ללמידה לאורך החיים, לימוד שפות, פיתוח חידושים בתחום טכנולוגיות מידע ותקשורת, ובהפצת עקרונות המדיניות האמורים במדינות האיחוד. התוכנית Jean monnet Programme, המתמקדת בשיתוף פעולה בלמידה בין מדינות האיחוד האירופי ובמחקר משותף בנושא.²²

2.1.1 תת-התוכנית Grundtvig לחינוך מבוגרים

תת-התוכנית Grundtvig מתמקדת בהדרכה, הכשרה ומתן ייעוץ למוסדות ולארגונים העוסקים בלימוד למבוגרים, לצוותים העובדים באותם ארגונים, לגופים ויחידים המופקדים על מערכות לחינוך מבוגרים ועל המדיניות בנושא זה, למרכזי מחקר ועוד. מטרת התוכנית הן להגדיל את מספר המשתתפים בתוכניות לחינוך מבוגרים, לשפר את איכותן ולהגביר שיתוף הפעולה בין ארגונים העוסקים בחינוך מבוגרים במדינות אירופה; לעסוק בפיתוח חידושים חינוכיים ופרטיקות ניהוליות בתחום של חינוך מבוגרים; לתמוך בפיתוח טכנולוגיות מידע ותקשורת חדשניות המבוססות על תוכן, שירותים, פדגוגיה ופרקטיקה בלמידה לאורך החיים. במסגרת תכנית זו הוקמה שותפות Grundtvig Learning Partnerships, המתמקדת בפיתוח נושאים המשותפים למדינות ובהקמת פרויקטים נוספים שעניינם פיתוח תכנים והעברת חידושים ופרקטיקות. במסגרת תוכנית זו הוקמה שותפות נוספת, ששמה Grundtvig networks, המיועדת למומחים ולארגונים שתפקידם פיתוח חינוך מבוגרים לפי הצרכים של המדינות השונות ברחבי אירופה. התוכנית האמורה מציעה הכשרת צוותים בתחומים רבים, כגון הכשרות בהקניית השכלה בסיסית, פיתוח מיומנויות בתחום העבודה, חינוך טכנולוגי, כתיבה יוצרת ועוד.²³

2.1.2 שיעורי השתתפות בתוכניות לחינוך מבוגרים באירופה

כאמור, אחד היעדים שנקבעו בתוכנית "חינוך והכשרה 2010" הוא הגדלת שיעור המשתתפים המבוגרים (קבוצת הגיל 25-46) בלמידה לאורך החיים ל-12.5% לכל הפחות עד שנת 2010. מדוח נתונים שפרסם האיחוד האירופי לאחרונה עולה כי בשנת 2011 עמד שיעורם של המשתתפים בכל התוכניות לחינוך ולהכשרה של מבוגרים למיניהן, שנמשכו ארבעה שבועות, על 8.9%. שיעורן של הנשים שהשתתפו בתוכניות אלה גבוה משיעור הגברים (9.6% לעומת 8.2%, בהתאמה). ישנה שונות רבה בנתוני ההשתתפות בין המדינות: מדינות דנמרק, שבדיה ופינלנד דיווחו על שיעור השתתפות של 20%–33% מכלל האוכלוסייה בתוכניות הנוגעות לחינוך ולהכשרה של מבוגרים. בסלובניה, הולנד ואנגליה דיווחו כי בשנת 2011 שיעור המשתתפים בתוכניות אלו עמד על 15%. במדינות בולגריה, רומניה, קרואטיה, יוון

²² European Commission, [Interim Evaluation of the Lifelong Learning Programme \(2007-2013\)](#) – Executive Summary.

²³ [GRUNDTVIG Workshops Catalogue 2014-2013](#).

והונגריה דיווחו ששיעור המשתתפים בתוכניות היה פחות מ- 30.24% מהנתונים עולה כי שיעורי ההשתתפות בתוכניות לחינוך מבוגרים גבוהים במדינות המפותחות.

בהמשך לתוכנית "חינוך והכשרה 2010" פורסמה באיחוד תוכנית בשם "חינוך והכשרה 2020", Education and training 2020,²⁵ אשר כוללת תוכנית אסטרטגית עד שנת 2020 שעיקריה הם, בין היתר, פיתוח תוכניות המיועדות למבוגרים במדינות האיחוד האירופי. היעדים שנקבעו בתוכנית זו: לפחות 40% מאנשים בגילים 30–34 ישלימו מסלול כלשהו של השכלה גבוהה; לפחות 15% מכלל המבוגרים ישתתפו בתוכנית למידה לכל החיים; לפחות 20% מהאנשים בעלי השכלה גבוהה ו-6% מבני 18–34 שיש להם הסמכה מקצועית ראשונית ילמדו או יקבלו הכשרה מחוץ למדינתם – במטרה לעודד נייודות בין מדינות האיחוד. נוסף על התוכניות והאסטרטגיות שנזכרו לעיל פועלים ברחבי אירופה כמה ארגוני גג, המאגדים רשתות וארגונים שנותנים שירות בתחום הלמידה וההכשרה המקצועית או הם בעלי עניין בנושא.²⁶

להלן יוצגו עקרונות המדיניות של מדינות נבחרות בכל הנוגע ללמידה לאורך החיים, בהתייחסות לחינוך מבוגרים.

3. פינלנד

מדיניות החינוך וההכשרה של מבוגרים בפינלנד מפותחת, והיא מנוהלת ומיושמת על-ידי שני משרדים ממשלתיים: משרד החינוך והתרבות ומשרד התעסוקה בפינלנד (The Ministry of Employment and the Economy for Labour Market Training and Employers for Staff Training) שני המשרדים הללו מופקדים על יישום תוכניות בתחומים שונים, כפי שיוצג בהמשך. יצוין כי במשרד החינוך והתרבות פועלת מועצה ללמידה לאורך החיים, Council for Lifelong Learning, שמטפלת בנושאים הקשורים בחינוך, בתעסוקה ובהשכלה של מבוגרים.²⁷

התוכניות המיושמות על-ידי **משרד החינוך והתרבות** מתקיימות בשני סוגים של מוסדות: מוסדות רשמיים של המדינה ומוסדות לא ממשלתיים, שעל-פי רוב מציעים לימודים לא פורמליים. להלן יוצגו התוכניות במוסדות הפורמליים והלא-פורמליים.

3.1 תוכניות לחינוך מבוגרים במוסדות החינוך הפורמליים²⁸

▪ בתי-ספר על תיכונים – בבתי-ספר אלה אפשר להשלים גם תעודות בגרות ולשפר ציונים של מבחני בגרות קודמים. על-פי מסמך של האיחוד האירופי משנת 2012, יש בפינלנד כ-40 רשויות

²⁴ European Commission, [lifelong learning statistics](#).

²⁵ European commission, [Education and Training 2020](#).

²⁶ EVVET: European wide professional association involving providers of technical and vocational education and training. EVTA: European network of VET (vocational education and training) providers and regional authorities. EVBB, European umbrella association of independent and non-profile vocational training association, EUproVET: European platform of representative VET-association.

²⁷ OECD, [Education Policy Outlook Finland](#), November 2013.

²⁸ The Ministry of Education, [Adult Education System](#), Access: 2nd of March 2015.

מקומיות שפועלים בהן בתי-ספר לחינוך מבוגרים. בתי-ספר אלה מציעים גם קורסים מיוחדים למבוגרים וקורסים ייעודיים אחרים.

- מוסדות מקצועיים ומרכזי הדרכה מקצועיים למבוגרים – במוסדות אלה ניתנים לימודים ברמת החטיבה עליונה והכשרה מקצועית למבוגרים. ארגונים אלה ייסדו תוכניות מיוחדות לפיתוח מיומנויות מקצועיות בקרב המבוגרים. בשנת 2012 פעלו קרוב ל-30 מרכזים כאלה, רובם שייכים לשלטון המקומי ובפעילותם נכללו תכנים של הכשרת מבוגרים לתעסוקה, הכשרה לתפקיד או להתמחות ועוד.
- מוסדות מקצועיים מיוחדים – על-פי רוב מוסדות אלו שייכים לגורמים עסקיים מסקטור המסחר והתעשייה ומונו על-ידי הממשלה לשמש מרכזים להוראה והכשרה. 37 ממוסדות אלה מקבלים סבסוד מהמדינה ופעילותם מתמקדת בהכשרה של עובדים לפי דרישות החברות העסקיות המפעילות אותם.
- מרכזים אוניברסיטאיים ללימודי המשך – מרכזים אלה יוסדו לראשונה בשנת 1970. כיום לכל אוניברסיטה בפינלנד יש מרכז ללימודי המשך וללימודים מקצועיים לאנשים שכבר יש להם תואר אקדמי. בנוסף, מתקיים שיתוף פעולה בין חוגים באוניברסיטאות ומוסדות שונים לחינוך מבוגרים.
- מוסדות גבוהים ללימודים טכניים – במוסדות אלו תוכניות לתואר בלימודים טכניים המיועדות למבוגרים הן תוכניות קצרות יותר מהתוכניות הרגילות, היות שהן מזכות סטודנטים מבוגרים בניקוד אקדמי על לימודים קודמים וגם על ניסיון קודם בעבודה.

נוסף על התוכניות של משרד החינוך והתרבות, יש ברחבי פינלנד תוכניות הכשרה שמשרד התעסוקה מפתח. תוכניות אלו מיועדות להכשרת עובדים וחברות בשוק העבודה. חלק מההכשרות מיועדות גם למבוגרים שיש חשש שיאבדו את מקום עבודתם ולמי שנפלטו משוק העבודה והן מועברות במוסדות מקצועיים מיוחדים ובמוסדות המקצועיים ומרכזי ההדרכה למבוגרים שהוזכרו לעיל.

3.2. תוכניות לחינוך מבוגרים במוסדות הלא-פורמליים

- מרכזים לחינוך מבוגרים – ברחבי פינלנד פועלים 197 מרכזים לחינוך מבוגרים, שהם מרכזים מוניציפליים. מרכזים אלה הוקמו בהתאם לחינוך המקומי ולצרכים התרבותיים של כל אזור, והם מציעים בעיקר קורסים באמנות, שפות זרות ומיומנויות מעשיות. נוסף על כך, המרכזים לחינוך מבוגרים מארגנים לימודים חברתיים ולימודים בנושאים כלליים ומעט קורסים להכשרה מקצועית ולחינוך בסיסי.
- אוניברסיטאות קיץ – האוניברסיטאות הללו הן על-פי רוב ארגונים פרטיים, המוקמים על-ידי איגודים בשיתוף עם השלטון המקומי, מוסדות להשכלה גבוהה, איגודי סטודנטים וארגונים פרטיים. בשנת 2012 פעלו בפינלנד 20 אוניברסיטאות כאלה. למרות שמן, האוניברסיטאות פועלות בכל עונות השנה, ומפעילות תוכניות חינוך על בסיס אזורי. הן מציעות קורסים להכשרה מקצועית, קורסי שפות, קורסים מגוונים להשכלה כללית ואירועים חברתיים. נוסף על כך, יש בהן פעילות אוניברסיטאית לגיל השלישי.

- בתי-ספר עממיים (folk) – בבתי-הספר מתקיימים קורסי לימוד בסיסיים המיועדים למבוגרים, לצד תוכניות חינוך לחטיבה העליונה. בתי-הספר גם עוסקים בחינוך מקצועי ובהכשרה לחטיבה העליונה שעל-פי רוב מתמקדת בתחומים תרבות, חברה ורווחה ושירותי פנאי. עד שנת 2012 פעלו בפינלנד 90 בתי-ספר עממיים. נוסף עליהם, יש מוסדות לאומיים לחינוך מבוגרים הפועלים כפנימיות. מטרתן של פנימיות אלה היא להגביר את המוטיבציה של האזרחים ללמידה.
- מרכזי לימוד – מרכזים אלה מנוהלים על-ידי ארגוני חינוך ותרבות ומטרתם לספק לאזרחים הפועלים בהם קורסים והרצאות. חלק ממרכזים אלה מאורגנים על-ידי מפלגות פוליטיות, איגודים מסחריים וארגונים נוצריים. מרכזי הלימוד מאורגנים גם קורסים בעזרה ראשונה ועבודה חברתית התנדבותית.
- מוסדות ספורט – מוסדות אלה מפעילים תוכניות לילדים ולנוער, אך רוב התוכניות שלהם מיועדות למבוגרים. מטרתם של מוסדות אלה לספק הדרכה בתחומי הספורט והחינוך הגופני ולארגן אימונים. בשנת 2012 פעלו בפינלנד 11 מוסדות ספורט.
- מוסדות ללימוד בסיסי בתחום האמנות – מוסדות אלו עוסקים גם בתחומים אמנות וריקוד, אך עיקר פעילותם בתחום המוזיקה. בשנת 2012 פעלו 100 מוסדות לימוד בתחום המוזיקה, ו-45 מהם היו בבעלות פרטית.

כיום פועל בפינלנד איגוד לחינוך מבוגרים, Finnish Adult Education Association.²⁹ האיגוד דואג להנגשת החינוך למבוגרים ולהעברת משאבים חומריים למוסדות המציעים חינוך לא פורמלי למבוגרים, אשר נזכרו לעיל. האיגוד מעורב בדיונים עם משרד החינוך והתרבות לגבי פיתוח עתידי של תוכניות ההכשרה למבוגרים. נוסף על כך, האיגוד פועל עם שלוש אוניברסיטאות לקידום המחקר בתחום החינוך הלא-פורמלי למבוגרים.³⁰

לסיכום, מהסקירה עולה כי נושא הלמידה לאורך החיים, בדגש על חינוך מבוגרים והכשרת מבוגרים, נחשב לנושא מרכזי בקרב קובעי המדיניות בפינלנד. קובעי המדיניות רואים בפיתוח ההון האנושי במדינה מנוף מרכזי לכלכלה מפותחת ויציבה, למתן הזדמנות לאוכלוסיות מוחלשות ולמניעת הדרתן.

4. אנגליה

הנושא של למידה לאורך החיים העסיק בעשור האחרון את מקבלי ההחלטות באנגליה. הצהרות ודוחות ממשלתיים רבים נכתבו עד כה בנושא, ומודגשת בהם חשיבות החינוך וההכשרה של מבוגרים ותרומתם לכלכלה יציבה במדינה, לשוויון הזדמנויות ולרווחתם של כלל אזרחי המדינה.³¹ על-פי הדוחות הממשלתיים שפורסמו בתחום, קידום המדיניות בתחום החינוך והכשרת המבוגרים הוא חשוב, ואף קריטי, לנוכח השינויים התמידיים בשוק העבודה והצורך לשמור על כלכלה יציבה וחזקה. מלבד חשיבות

²⁹ [Finnish Adult Education Association](#), Access: 18th of March 2015.

³⁰ יצוין כי בשנת 2006 הוקמה בפינלנד ועדה פרלמנטרית לחינוך מבוגרים, ועדה זו פרסמה כמה דוחות אך כיום אינה פעילה עוד.

³¹ [Learning to Succeed: A New framework for post 16 learning, 1998](#); [21st Century skills: Realising our Potential, 2003](#); [Skills: Getting on in business, getting on at work, 2005](#); [Further Education: Raising skills, improving life chances, 2006](#); [world class skills: implementing the Leitch Review of skills in England, 2007](#); [Skills for sustainable Growth, 2010](#).

הנושא לחוסן הכלכלי, מהדוחות עולה חשיבות שילובן של אוכלוסיות מוחלשות בשוק העבודה, ובהן מהגרים, אנשים שנשרו ממערכת החינוך הפורמלית, עבריינים ועוד. נוסף על הדוחות הרבים יש במדינה כמה חוקים בנושא חינוך והכשרה של מבוגרים.³²

קביעת המדיניות ויישומן של תוכניות לחינוך ולהכשרה של מבוגרים באנגליה הן באחריות המשרד לזמות ומיומנויות עסקיות, Department of Business Innovation and Skills.³³ המשרד שם דגש על השכלה גבוהה, לימודי המשך, פיתוח מיומנויות בתחומים חדשים, רכישת ידע בסיסי, שירותים לפיתוח קריירה ועוד. מדיניות המשרד ותוכניותיו מיושמות על-ידי הזרוע המבצעת שלו, הסוכנות למימון מיומנויות, Skills Funding Agency.³⁴ הסוכנות היא שחקן מרכזי בהפעלת תוכניות לחינוך ולהכשרה של מבוגרים. היא גם אחראית למימון מכללות, מוסדות להכשרה ומעסיקים, כדי לסייע למבוגרים ולצעירים, לבלתי מועסקים ולאנשים עם כישורים מועטים להשיג את ההכשרות הדרושות להם להשתלבות בתעסוקה.

הסוכנות אחראית לניהול שירות החונכות הלאומי: היא תומכת בחונכות והתמחות במוסדות לחינוך מבוגרים ברחבי אנגליה, ומממנת שירותים אלו. הסוכנות מספקת את צורכיהם של מעסיקים ומתמחים בכל הנוגע להכשרות ופיתוח מיומנויות. נוסף על כך, הסוכנות מנהלת את שירות הקריירה הבין-לאומי, International Career Service, שירות המספק ייעוץ מקצועי לבחירת קריירה. עוד היא מופקדת על ניהול התוכנית למתן הלוואות ללימודים מתקדמים לבני 24 ומעלה והפיקוח עליה.³⁵ במסגרת תוכנית זו בני 24 יכולים לפנות לסוכנות כדי לקבל מימון חלקי או מלא לקורסי הכשרה המתקיימים בכמה מרכזים ברחבי אנגליה. המימון לקורסים ניתן על-פי נושא הקורס. כמו כן, הסוכנות אחראית להפעלת שירות הלמידה וההכשרות לעבריינים, Offenders' Learning and Skills Service. שירות זה ניתן גם כחלק מהתהליך לשיקום אסירים בתוך בתי-הכלא באנגליה. בנוסף, הסוכנות אוספת ומפרסמת נתונים על המשתתפים בתוכניות להכשרות מבוגרים ברחבי אנגליה ומציגה אותם לגורמים הרלוונטיים.³⁶

יצוין כי הסוכנות למימון מיומנויות שותפה במימון הקרן החברתית האירופית, European Social Fund, ארגון הממומן על-ידי האיחוד האירופי, המסייע לפיתוח תוכניות להכשרה לפי צורכי השוק. הארגון גם מסייע ומייעץ ליחידים בדבר פיתוח יזמות עסקית, מסייע לאנשים עם מוגבלות להשתלב בשוק העבודה ועוד.

נוסף על תחומי הפעילות הרבים של הסוכנות למימון מיומנויות, שפעילותה מתקיימת כאמור באחריות המשרד לזמות ומיומנויות עסקית, יש ברחבי אנגליה מרכזים וארגונים נוספים בתחום חינוך והכשרת מבוגרים הממומנים על-ידי המדינה, למשל:

³² The Learning and skills Act 2000; The Education Act 2002; Higher Education Act 2004; Further Education and Training Bill 2008; Education and skills Bill 2008.

³³ משרד זה הוקם בשנת 2009 כמיזוג בין שני משרדים ממשלתיים: Department for innovation universities and skills ו-Department for Business and regulatory reform.

³⁴ עד שנת 2010 הסוכנות נקראה Learning and Skills Council.

³⁵ [24+ advanced learning loans](#), Access: 22nd of March 2015.

³⁶ [Skills Funding Agency](#), Access: 22nd of March 2015.

▪ ³⁷The National Institute of Adult Continuing Education (NIACE) – המוסד הלאומי ללימודי המשך למבוגרים הוא אחד הארגונים המרכזיים באנגליה. המוסד עוסק בפיתוח ידע בתחום חינוך מבוגרים, בהגברת המודעות לנושא זה באמצעות פרסום ובתמיכה ביישום יעיל של מדיניות לחינוך מבוגרים. המוסד עובד ברמה המקומית והלאומית, על-ידי שיתוף פעולה עם מוסדות העוסקים בחינוך מבוגרים. כמו כן, המוסד משתף פעולה עם ארגונים במדינות אירופה. המוסד מקיים מחקרים, כנסים, פרסומים וחלוקת מלגות – ליחידים הלומדים בתוכניות לחינוך מבוגרים וגם למוסדות שעוסקים בתחום זה.

▪ ³⁸The University for Industry (UFI) – האוניברסיטה לתעשייה היא עמותה שהוקמה בשנת 1999, וכיום מועברות במסגרתה הכשרות מקצועיות בתחומים רבים, כגון מתמטיקה, טיפול בריאותי וחברתי, קמעונאות ועוד. כל הקורסים הם קורסים מתוקשבים המועברים באמצעות האינטרנט. הם מיועדים בעיקרם למבוגרים, לצעירים שאינם מועסקים ולאזרחים שנשרו ממערכות החינוך הפורמלי.

התוכניות והמרכזים שצוינו לעיל הם דוגמה לשחקנים מרכזיים בקידום, בפיתוח וביישום של המדיניות בתחום חינוך מבוגרים באנגליה. נוסף על מה שנזכר לעיל, יש במדינה מרכזים אזוריים שמציעים קורסים בתחומים רבים, ובין היתר קורסים למבוגרים.

5. קנדה

קביעת המדיניות ופיתוח התוכניות בנושא החינוך בכלל וחינוך מבוגרים בפרט בקנדה הם באחריות משרדי החינוך של הפרובינציות או המשרדים המופקדים על ההשכלה גבוהה. נוסף על משרדי החינוך, בפרובינציות בקנדה פועלת מועצת שרי החינוך, גוף בין-פרובינציאלי שמטרתו לשתף מידע בכל הנוגע למדיניות, אסטרטגיה ופיתוח תוכניות ברחבי קנדה. התוכניות בתחום חינוך מבוגרים הקיימות כיום בפרובינציות בקנדה, ובמיוחד בפרובינציות הגדולות, הן תוכניות להענקת חינוך בסיסי למבוגרים והדגש בהן הוא על לימודי שפה והכשרות בסיסיות. בכל שנה מתקיים בקנדה "השבוע לחינוך מבוגרים", ובמסגרתו נערכים כנסים בנושאים כגון פיתוח תוכניות לחינוך מבוגרים, בדיקת שיעור המשתתפים בתוכניות אלה, יעילותן של תוכניות קיימות ועוד.

בשנת 2008 פרסמה מועצת שרי החינוך בקנדה הצהרה תחת הכותרת ³⁹Learn Canada 2020, וקראה לשפר את איכות החינוך, את ההזדמנויות לרכוש אותו ואת הישגי המשתתפים בתוכניות לחינוך, על-ידי מתן הזדמנות איכותית ללימודים לאורך החיים לכלל האוכלוסייה. ההצהרה התייחסה לכלל קבוצות הגיל ובין היתר למבוגרים. על-פי ההצהרה, קנדה צריכה לפתח מערכת נגישה, מגוונת ואינטגרטיבית בתחום של חינוך מבוגרים ופיתוח מיומנויות, כדי לספק הכשרה לפי צורכי האוכלוסייה הקנדית.⁴⁰

³⁷ Institute of Adult Continuing Education (NIACE), Access: 24th of March 2015.

³⁸ [The University for Industry \(UFI\)](#), Access: 24th of March 2015

³⁹ Council Ministers of Education Canada, [Learn CANADA 2020](#).

בעקבות ההצהרה שהוזכרה לעיל פותחו משנת 2008 מדיניות ואסטרטגיות שונות בכלל הפרובינציות. חלק מהפרובינציות קבעו מדיניות שמטרתה להכיר בחינוך הלא-פורמלי בין היתר למבוגרים ולמסד אותו, וחלק מהן פיתחו מדיניות להוראת שפות המותאמת לתרבות המקומית ולאוכלוסיית היעד.⁴¹ כדי לפתח תוכניות יעילות למבוגרים, ערכו משרדי החינוך בחלק מהפרובינציות מחקרים אקדמיים, דיונים, התייעצויות עם מומחים והתייעצויות בשיתוף מבוגרים שהשתתפו בתוכניות המיועדות לחינוך מבוגרים.⁴² החינוך למבוגרים בקנדה מתקיים באמצעות מגוון ארגונים: מוסדות לחינוך מבוגרים, מכללות, מרכזים להכשרות, מרכזים לחינוך מבוגרים ועוד. חשוב לציין כי נוסף על התוכניות הפתוחות לכלל הציבור בקנדה יש תוכניות המיועדות למהגרים, תוכניות לילידים – בדגש על אוריינות ולימוד השפה האנגלית או הצרפתית, השפות הרשמיות של קנדה – והכשרות מקצועיות לסיוע בהשתלבות בשוק העבודה.

כאמור, כל פרובינציה קובעת באופן עצמאי את מדיניותה ואת התוכניות לחינוך מבוגרים בה, על-פי צרכיה. להלן יוצגו תוכניות לחינוך מבוגרים בשתי פרובינציות – אונטריו ובריטיש קולומביה:

5.1. אונטריו

את התוכניות לחינוך מבוגרים באונטריו מפעיל המשרד למכללות הכשרה ואוניברסיטאות.⁴³ המשרד מציע קורסים בשני מסלולים עיקריים: לימוד בסיסי, כגון לימוד צרפתית או אנגלית, השלמת תעודת בגרות, לימוד מתמטיקה וכתבייה; חינוך מקצועי ופיתוח מיומנויות. להלן יוצגו תוכניות וקורסים המועברים באונטריו במסגרת התוכניות לחינוך מבוגרים.⁴⁴

▪ **אוריינות והכשרה בסיסית, Literacy and Basic Skills** – תוכנית זו תומכת במרכזים המסייעים למבוגרים לשפר את הכישורים הבסיסיים שלהם. את המרכזים מפעילים מכללות, אוניברסיטאות, בתי-ספר, סוכנויות מקומיות. כיום פועלים יותר מ-300 מרכזים כאלה ברחבי אונטריו. מטרת התוכנית: לקדם מערכת לחינוך למבוגרים התומכת בלמידה לאורך החיים; לתמוך בסוכנויות לאוריינות כדי לספק שירות איכותי התואם את צרכיהם של המשתתפים; לעצב שירותי אוריינות למבוגרים שצריכים ידע בסיסי זה; לעודד קשר הדוק יותר בין הכשרות בסיסיות לבין תעסוקה; לדווח על הפעילות לממשלה, לציבור וללומדים בתוכניות השונות.

לתוכנית שני תפקידים מרכזיים: הראשון, מתן שירות המיועד ללומדים, לרבות מתן מידע, הכוונה והפניה למרכזים, ופיתוח תוכניות הכשרה. התפקיד השני, פיתוח סוכנויות לאוריינות המספקות שירותים למבוגרים הלומדים בהן וסיוע לסוכנויות כאמור.⁴⁵

⁴¹ [Adult Education and Education](#), Canada Progress report for the UNESCO Global Report on Adult Learning and Education [GRALE], 2012.

⁴² ש.ס.

⁴³ המשרד להכשרה, מכללות ואוניברסיטאות מופקד על תחום ההשכלה אחרי גיל בית-הספר; משרד החינוך באונטריו מופקד על החינוך היסודי והעל-יסודי.

⁴⁴ המידע בפרק זה מבוסס על האתר הממשלתי של המשרד להכשרה, מכללות ואוניברסיטאות באונטריו, קנדה:

The Ministry of Training Colleges and University, Adult Education, Access: 29th of March 2015.

⁴⁵ [The Literacy and Basic Skills \(LBS\) Program](#), Access: 30th of March 2015.

הקורסים במסגרת זו הם קורסים בכתיבה, קריאה ומתמטיקה, והם מועברים בשתי דרכים: קורסים מקוונים ברשת או קורסים במרכזים ובסוכנויות ברחבי הפרובינציה.

- **הכנה לאקדמיה** – תוכנית זו מיועדת להכין אנשים שאין בידם תעודת בגרות ללימודים במכללות או להכשרות טכניות. הדרישה המוקדמת היא ידע בשפה האנגלית או הצרפתית. תוכנית זו מועברת בכמה אוניברסיטאות בפרובינציה.
- **השלמת תעודת בגרות** – במסגרת תוכנית זו מתקיימים קורסים להשלמת תעודת בגרות. קורסים אלה מועברים במשך היום או בשעות הערב כדי להקל על אנשים עובדים. הלימוד מועבר בין היתר בלמידה מקוונת או בלמידה מרחוק. קורסים הם מטעם בתי-ספר והמרכז העצמאי ללמידה, אשר מעביר קורסים מקוונים.
- **רכישת השפה האנגלית או הצרפתית כשפה שנייה** – תוכנית זו מיועדת למהגרים או לשוהים חדשים באונטריו. הקורסים עוזרים לשוהים החדשים בפרובינציה ללמוד על קנדה, מכינים את המשתתפים למבחן השפה (מבחן באנגלית כשפה זרה), ומשפרים רמת האנגלית או הצרפתית שלהם לצורך עבודה.
- **Bridge Training** – תוכנית זו מיועדת למהגרים או לשוהים חדשים בפרובינציה, ובמרכזה הכנה וסיוע לקראת כניסה לשוק העבודה. בתוכנית נלמדים קורסים כגון לימוד שפה עסקית, הכנה למבחני הסמכה ורישיון, שיבוץ בעבודה ועוד.
- **קריירה שנייה** – תוכנית זו מיועדת לכלל האוכלוסייה ללא הגבלת גיל לאנשים שמעוניינים להתחיל בקריירה שנייה. מוצעות במסגרתה הכשרות במקצועות הנדרשים בפרובינציה. המשתתפים בתוכנית מקבלים מלגה לכיסוי הוצאות המחיה הבסיסיות שלהם, וכן שכר לימוד ותשלום על נסיעות וספרים. התוכנית ממומנת על-ידי המשרד להכשרת מכללות ואוניברסיטאות.

5.2. בריטיש קולומביה

יישומן ופיתוחן של התוכנית לחינוך מבוגרים בבריטיש קולומביה הם באחריות המשרד לחינוך מתקדם, The Ministry of Advanced Education. המשרד עובד בשיתוף עם מוסדות ציבוריים לחינוך ובתי-ספר על-תיכוניים כדי לספק חינוך בסיסי והשלמת תעודת בגרות למבוגרים. יצוין כי בבריטיש קולומביה פועלת מערכת רחבה, להלן יוצגו התוכניות העיקריות שמופעלות בה.

- **חינוך בסיסי למבוגרים, Adult Basic Education** – תוכנית זו מיועדת לבני 18 ומעלה, ובה שני מסלולים: מסלול למבוגרים שיש להם תעודת בגרות חלקית והם מעוניינים להשלים את החסר; תוכנית זו מאפשרת להם להירשם לקורסים מסוימים ולזכות לתעודת בגרות מלאה. המסלול השני מיועד למבוגרים שאין להם תעודת בגרות (Adult British Columbia Graduation Diploma – המכונה Adult Dogwood). במסגרת זו מבוגרים יכולים להירשם לקורסים כגון מדעי המחשב, חינוך ותכנון קריירה, אנגלית, אוריינות למבוגרים, מדעים, מתמטיקה ומדעי

החברה. ניתן ללמוד קורסים אלה במוסדות מוכרים, במרכזים ללימודי המשך ובבתי-ספר ברחבי הפרובינציה. הקורסים הם קורסים מקוונים, המועברים בכיתות בבתי-ספר ובמוסדות מוכרים. יצוין כי קורסים אלה ממומנים במלואם על-ידי המשרד לחינוך מתקדם, ההרשמה וההשתתפות בתוכנית זו הן חינם.⁴⁶

▪ **אוריינות לילידים** – המשרד ללימודים מתקדמים מפעיל את התוכנית Aboriginal Training for Employment Program – תוכנית הכשרה לתעסוקה לילידים. התוכנית מיועדת לבני 18 ומעלה שאינם עובדים והיא מותאמת לפרספקטיבה ולערכים של קבוצת הילידים. התוכנית מציעה הכשרות קצרות מועד שמטרתן לשפר את המוכנות לתעסוקה של אותה קבוצה באמצעות תמיכה, ייעוץ והכוונה. תוכנית זו כוללת הדרכה בתחומים כגון חיפוש עבודה, שיפור מיומנויות בסיסיות ומיומנויות מחשב. ההכשרות מועברות על-ידי מוסדות ציבוריים ופרטיים המנוהלים על-ידי הילידים.⁴⁷

נוסף על שתי התוכניות שזכרו לעיל, משרד העבודה, התיירות, ההכשרה המקצועית והאחריות על התעסוקה (Ministry of Jobs, Tourism and Skills Training and Responsible for Labour)⁴⁸ מפעיל תוכניות להכשרה המיועדות לכלל האוכלוסייה וכן תוכניות המיועדות למהגרים ולילידים בפרובינציה. נוסף על התוכניות של המשרד, פועלים ברחבי הפרובינציה מרכזים המציעים קורסים להכשרות מקצועיות ומסלולים ללימודים טכניים. מרכזים אלה פתוחים לכלל האוכלוסייה, גם למבוגרים.

6. ארצות-הברית

פיתוחן של תוכניות ואסטרטגיות לחינוך והכשרה של מבוגרים בארצות-הברית הוא באחריות המשרד לקריירה, לחינוך טכני ולחינוך מבוגרים (Office of Career, Technical, and Adult Education – OCTAE) שבמשרד החינוך הפדרלי. המשרד מקדם ומפתח תוכניות לחינוך ולהכשרה של מבוגרים לכלל המדינות ולארגונים אזרחיים. במדינות השונות בארצות-הברית פועלים גופים ממשלתיים ופרטיים לחינוך ולהכשרה של מבוגרים, המציעים תוכניות נוסף על התוכניות של משרד החינוך הפדרלי. משרד החינוך בארצות-הברית הקים תוכנית מחקר בתחום חינוך מבוגרים, Adult Education Program Survey, שמטרתה ללמוד על יישומן והצלחתן של תוכניות לחינוך ולהכשרה של מבוגרים ברחבי המדינה ועל שיעור המשתתפים בתוכניות אלה.

⁴⁶ British Columbia, Ministry of Advanced Education, Adult Basic Education: A Guide to Upgrading in British Columbia's Public Post-Secondary Institutions, 2014.

⁴⁷ The Ministry of Advanced Education, Aboriginal Post-Secondary Education Training, Access: 30th of March 2015.

⁴⁸ Ministry of Jobs, Tourism and Skills Training, Access: 1st of April 2015.

בתחילת 2015 פרסם ה-OCTAE דוח בשם Making Skills Everyone's Business – מסמך שעיקרו קריאה לשינוי המערך לחינוך המבוגרים בארצות-הברית.⁴⁹ מסמך זה נכתב בעקבות מסקנות מבחן PIAAC (כאמור לעיל, זהו מבחן שנערך על-ידי ה-OECD ובדק מיומנויות בקרב מבוגרים במדינות רבות). תוצאות הסקר הראו הישגים נמוכים של מבוגרים בארצות-הברית בהשוואה למדינות אחרות שנסקרו. המסמך האמור מציע שבע אסטרטגיות מרכזיות לקידום חינוך והכשרה לצעירים וגם למבוגרים: שיתוף פעולה עם כל הגופים הציבוריים והפרטיים הרלוונטיים לחינוך והכשרה של מבוגרים כדי להגביר את המודעות לנושא בקרב הציבור הרחב ולמצוא פתרונות משותפים לקשיים שעולים ממערך ההכשרות; הגדלת שיעורי ההשתתפות בתוכניות בקרב נוער ומבוגרים שיש להם כישורים בסיסיים מצומצמים; יצירת מסלולי קריירה זמינים ונגישים בכל קהילה בכל המדינות; הבטחת נגישותם של מורים ואחראים העובדים בתוכניות הכשרה למיניהם לכל משתתף; מתן הכוונה נכונה למשתתפים בהכשרות, התואמת את צורכיהם ויכולה להוביל אותם למציאת עבודה אחר כך; שיפור מערך ההכשרות ומתן הזדמנויות למידה למועסקים; צמצום הפערים בקרב אוכלוסיות מוחלשות ופגיעות.⁵⁰

התוכניות לחינוך מבוגרים בארצות-הברית ממומנות מתוקף חוק חינוך מבוגרים ואוריינות משפחה, Adult Education and Family Literacy Act – AEFLA.⁵¹ בתוכניות לחינוך מבוגרים יש שלושה מסלולים עיקריים:

- חינוך בסיסי למבוגרים, Adult Basic Education (ABE) – תוכנית המיועדת ללימוד קריאה, כתיבה, דיבור וחשבון בסיסי.
- השלמת השכלה תיכונית, Adult Secondary Education (ASE) – תוכנית המיועדת למבוגרים שיש להם אוריינות והכשרות בסיסיות אך אין בידם תעודה. המשלימים תוכנית זו יכולים לקבל תעודת בגרות.
- הקניית השפה האנגלית כשפה שנייה, English as Second Languages (ESL) – תוכנית המיועדת למבוגרים שאינם בקיאים בשפה או שאנגלית אינה שפת אמם.

יצוין כי על-פי נתוני משרד החינוך שהתפרסמו בפברואר 2015, שיעורי המשתתפים בשלושת המסלולים שנזכרו לעיל הם 36% בחינוך בסיסי למבוגרים, 20% בחינוך על-יסודי למבוגרים ו-44% באנגלית שפה שנייה.⁵²

התוכניות לחינוך ולהכשרה של מבוגרים ברחבי ארצות-הברית פועלות בכמה מוסדות:

⁴⁹ U.S Department of Education, Office of Career, and Adult Education, [Making Skills Everyone's Business](#), February 2015.

⁵⁰ שם.

⁵¹ יצוין כי החוק Education and Family Literacy Act (AEFLA) זה נחתם לראשונה בשנת 1998 וחלו בו כמה שינויים ביולי 2014.

⁵² U.S Department of Education, Office of Career, and Adult Education, [Making Skills Everyone's Business](#), February 2015.

- סוכנויות חינוך מקומיות – בתי-ספר ציבוריים או בתי ספר אזוריים המספקים חינוך למבוגרים.
- ארגונים קהילתיים.
- מכללות קהילתיות.
- בתי-כלא, שבמסגרתם מועברים קורסים לאסירים.
- מוסדות אחרים – כגון ספריות ומרכזים לאנשים עם מוגבלות ועוד.

נוסף על הגורמים שהוצגו לעיל, בארצות-הברית פועל איגוד לאומי לחינוך ופיתוח מקצועי למבוגרים, The National Adult Education Professional Development Consortium, והוא המופקד על פיתוח מדיניות ותוכניות לחינוך איכותי למבוגרים.⁵³ נוסף על התוכניות לאוריינות שנזכרו לעיל מופעלות על-ידי משרד החינוך הפדרלי תוכניות המיועדות לחינוך ולהכשרה בבחירת קריירה וחינוך מקצועי, ותוכנית נוספת לחיזוק מכללות קהילתיות – המפעילות בין היתר תוכניות לחינוך על-יסודי לצעירים ולמבוגרים.

כאמור, משרד החינוך הפדרלי מממן את התוכניות שנזכרו לעיל המתמקדות באוריינות ובינוי בסיסי. נוסף על תוכניות אלה מופעלות במסגרת המדינות תוכניות נוספות. להלן יוצגו התוכניות הנוספות במדינות ניו-יורק, פלורידה וקליפורניה.

6.1. ניו-יורק

תוכניות לחינוך ולהכשרה של מבוגרים מנוהלות ומופעלות על-ידי המחלקה לקריירה ולימודי המשך למבוגרים, Adult Education and Continuing Services. הצוות במחלקה מופקד על תכנון, פיתוח ויישום של תוכניות לחינוך מבוגרים, ואף מפקח על איכות התוכניות לחינוך מבוגרים הפועלות ברחבי מדינת ניו-יורק. הצוות אחראי בין היתר לסיוע לארגונים הפועלים לקידום חינוך מבוגרים. כיום פועלות חמש תוכניות למבוגרים בני 21 ומעלה, כלהלן:⁵⁴

1. התוכנית לאוריינות למבוגרים, שבה שישה מסלולים שונים:

- חינוך בסיסי, Adult Basic education – לימוד כתיבה, קריאה, חשבון לימוד מחשבים בסיסי, ועוד.
- חינוך על-יסודי, Adult Secondary Education.
- אנגלית לדוברי שפות אחרות – לימוד קריאה, לימוד שפה בעל-פה וכתובה.
- אוריינות למשפחה – הכשרות להורים בכל הנוגע לחינוך ולימוד ילדיהם.

⁵³ National Adult Education Professional Development Consortium, Accessed: 3rd of May 2015.

⁵⁴ New York State, department of education, Adult literacy Educational Programs, Accessed: 2nd of May 2015

▪ לימוד אנגלית ואזרחות – לימוד בסיסי של השפה האנגלית וחינוך לאזרחות, בהתייחס להיסטוריה של ארצות הברית.

▪ חונכות בתחום התעסוקה – הקניית ידע ומיומנויות מקצועיות באמצעות התנסות תעסוקתית ובנוסף הקניית ידע מקצועי.

2. **התוכנית ללמידה מרחוק/למידה מקוונת** – תוכנית זו מועברת באינטרנט ובה שני סוגים של קורסים: קורסים אקדמיים, כגון הכנה למבחני הבגרות, קורסים לרכישת מיומנויות ועוד; קורסים שאינם אקדמיים – קורסי העשרה שונים.

3. **תוכנית הכנה לבגרות** – התוכנית מקנה חינוך בסיסי למבוגרים והכנה למבחני בגרות ואנגלית כשפה שנייה. בתוכנית נלמדים גם אוריינות משפחה ולימוד מחשבים בסיסי.

4. **תוכנית להכשרה מקצועית** – קורסים להכשרה מקצועית מתקדמת.

5. **תוכנית להכוונת ולמתן ייעוץ מקצועי אישי למבוגרים** – ליווי ומתן ייעוץ אישי למבוגרים כדי לסייע להם להיכנס לשוק העבודה.

הקורסים והתוכניות שנזכרו לעיל מועברים על-ידי המרכזים והארגונים ברחבי מדינת ניו-יורק שזכו במכרזים בתחום זה שפרסם משרד החינוך.

6.2. מדינת קליפורניה

בדומה למדינות אחרות, חינוך מבוגרים והכשרת מבוגרים בקליפורניה הם באחריות משרד החינוך. ברחבי קליפורניה פועלים בתי-ספר אזוריים המיועדים לחינוך מבוגרים בלבד. להלן יוצגו תוכניות לחינוך ולהכשרה של מבוגרים שמופעלות במדינה.⁵⁵

▪ חינוך לאוריינות וחינוך לתעודת גמר.

▪ למידת אנגלית כשפה שנייה וחינוך לאזרחות.

▪ חינוך למבוגרים עם מוגבלות.

▪ חינוך מקצועי והכוונה מקצועית.

▪ הגברת המודעות להורות, משפחה, ולצרכנות נבונה.

▪ תוכנית לגיל השלישי.

⁵⁵ California Department of Education, [Adult Education – State Program](#), Accessed: 4th of May 2015.

נוסף על התוכניות שנזכרו לעיל, בבתי-כלא בקליפורניה פועלת תוכנית לחינוך בסיסי לאסירים, ונכללים בה לימודי אנגלית כשפה שנייה ולימודים לתעודת גמר. כאמור, הקורסים שנזכרו לעיל מועברים בבתי-הספר האזוריים. יצוין כי במדינת קליפורניה פועלת גם התוכנית הפדרלית לחינוך מבוגרים, המציעה חינוך בסיסי למבוגרים Adult Basic Education, התוכנית הקניית השפה האנגלית כשפה שנייה English as Second Language והתוכנית להשלמת השכלה תיכונית Adult Secondary Education.

6.3. מדינת פלורידה

התוכניות לחינוך ולהכשרה של מבוגרים במדינת פלורידה גם הן באחריות משרד החינוך. את התוכניות מפעילים מרכזי הכשרה אזוריים, ספקים בתחום חינוך מבוגרים ומכללות שפועלות ברחבי המדינה. התוכניות לחינוך מבוגרים מיועדות לבני 16 ומעלה ולמי שאין להם הכשרות וחינוך בסיסי, והן כוללות:⁵⁶

- חינוך כללי למבוגרים עם מוגבלות.
- חינוך על-יסודי – למבוגרים שנשרו מבתי-הספר הציבוריים ואין בידיהם תעודת גמר.
- לימוד השפה האנגלית לדוברי שפות אחרות.
- הכנה למבחני בגרות – למבוגרים שאנגלית אינה שפת האם שלהם. בתוכנית נלמדים מקצועות כגון מתמטיקה, מדעים, מדעי החברה ועוד, לקראת היבחנות במבחני הבגרות.
- הכנה ללימוד אקדמי – למעוניינים להמשיך את לימודיהם האקדמיים.

במדינת פלורידה פועל גם מרכז חינוך קריירה למבוגרים, Adult Education Career Pathways, שמפעיל מערך לתיאום בין התוכניות ללימודי תעודה, בין דרישות הכלכלה האזורית ובין התוכניות לחינוך והכשרה והייעוץ ושירותי התמיכה האישיים שניתנים. המטרה היא לזהות ולהשיג יעדים אקדמיים ויעדים בתחום הקריירה של המשתתפים. במסגרת זו מתקיים שיתוף פעולה עם חברות וארגונים בשוק הפרטי, במטרה לגייס מבוגרים שעברו קורסים והכשרות בתוכניות לחינוך מבוגרים ולשלבם בשוק העבודה.⁵⁷

יצוין כי במדינת פלורידה פועל המוסד להתפתחות מקצועית לחונכים בתוכניות לחינוך מבוגרים, Institute for the Professional Development of Adults Educators. המוסד עורך מחקרים, נותן סיוע טכני ועוסק בפיתוח אסטרטגיה וכלים מקצועיים למען ארגונים ולמוסדות שעובדים בתחום חינוך המבוגרים. המוסד ממומן על-ידי משרד החינוך במדינת פלורידה.⁵⁸

⁵⁶ Florida Department of Education, [2015-2016 Adult Education Curriculum Frameworks](#), Accessed: 5th of May 2015.

⁵⁷ Florida Department of Education, [Adult Education Career Pathways](#), Accessed: 5th of May 2015.

⁵⁸ [Institute for the Professional Development of Adults Educators](#), Accessed: 5th of May 2015.